

Asia: VN/33301/2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleiset kommentit

Lakiesitys on lähtökohtaisesti kannatettava. Työelämän vaatimukset kasvavat ja on tärkeää, että työnhakijat pystyvät parantamaan osaamistaan mahdollisimman monipuolisesti. Lakiesitys selkeyttäisi lainsäädäntöä ja vähentäisi työvoimaviranomaisen hallinnollista taakkaa. Esitämme kuitenkin erityisiä huomiomme alla oleviin kohtiin.

2. Huomionne työttömyysturvalain muutoksista

Lakiehdotus on selkeä ja yksinkertaistaa lain tulkintaa, kun esimerkiksi lyhytkestoisten opintojen lausuntojen eri variaatioista luovutaan avointen korkeakouluopintojen kohdalla.

25 vuoden alaikäraja vapaalle opiskelemiselle avoimissa korkeakouluopinnoissa voidaan pitää kannatettavana. 25 vuoden ikäraja on myös linjassa esimerkiksi omaehtoisten opintojen työttömyysetuudella tukemisen ja lyhytkestoisten opintojen rajoitteiden kanssa.

Mikäli lakiehdotus hyväksytään tällaisenaan, on kiinnitettävä huomiota siihen, että asiakas ymmärtää velvollisuutensa työnhakijana jatkuvan normaalina huolimatta siitä, että hän on aloittanut opinnot avoimessa korkeakoulussa. Esimerkiksi intensiivisten polku- ja väyläopintojen kohdalla voi työnhakijan oletus olla, että opintojen vaatiman työmäärän vuoksi hänellä ei ole mahdollisuuksia esimerkiksi hakea kokoaikatyötä tai noudattaa työnhakuvelvollisuutta, jotka kuitenkin tulisivat olemaan edelleen työttömyysetuuden saamisen edellytyksiä. Ohjeistaminen kuuluu tässä asiassa työvoimaviranomaiselle, ja asia vaatii selkeyttä asiakastilanteissa väärinkäsitysten välttämiseksi.

3. Huomionne työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

Omaehtoisten opintojen tukemisen päätösten tekeminen päättyisi lakiehdotuksen myötä avointen korkeakoulujen osalta, ja vapauttaisi huomattavan määrän työtunteja muuhun käyttöön.

Toivomme kuitenkin että lakimuutosprosessissa otetaan huomioon erityisesti tutkinnon suorittamiseen tähtäävät polku- ja väyläopinnot. Lakimuutos tarkoittaisi sitä, että työnhakija voisi opiskella vapaasti esim. polkuopinnot ja sen jälkeen, saatuaan paikan tutkintoon johtavista opinnoista, hakea oikeutta opiskella työttömyysetuudella, jolloin opintoja voitaisiin tukea tutkinto-opintojen alkamisesta enintään 24 kk. Lakimuutos siis selkeästi lisäisi sitä opintojen määrää, joiden ajalta työnhakijalla on oikeus työttömyysetuuteen. Tämä tulisi vaikuttamaan myös kuntatalouteen työttömyysetuuksien maksuosuuksien kautta.

Yllä mainitussa tilanteessa kiinnitämme huomiota myös siihen, tulkitaanko juuri päättyneet polkuopinnot sellaisiksi opinnoiksi, jotka kuitenkin vesittävät omaehtoisten opintojen tukemisen työttömyysetuudella tutkinto-opintoihin, koska aiemmat saman alan opinnot eivät (todennäköisesti) ole olleet keskeytyneinä vielä vähintään vuoden ajan.

4. Huomionne esityksen vaikutuksista ja vaikutusarvioista

Vaikutukset työllisyyteen näkyvät osaamisen parantamisena ja työttömyysajan tehokkaampana hyödyntämisenä, mikäli lakiesitys hyväksytään. Tällä hetkellä työnhakijoille saattaa olla epäselvää, mitkä opinnot vaikuttavat työttömyysetuuteen ja mitä opintoja saa opiskella työttömyysetuudella. Lakiesitys selkeyttäisi tilannetta sekä työnhakijan että työvoimaviranomaisen kannalta, sillä tämän hetken lainsäädäntö on turhan monimutkainen.

Lakimuutoksen voisi nähdä myös yhdenvertaisuutta edistävänä, sillä oletuksemme on, että työnhakijat eivät aina ilmoita kaikkia avoimen korkeakoulun opintojaan työvoimaviranomaiselle, vaikka heillä siihen onkin velvollisuus.

Työnhakijoiden tulisi edelleen ilmoittaa työvoimaviranomaisille opinnoistaan myös avoimissa korkeakouluissa. Vaikka opinnoista ei enää annettaisikaan työvoimapolitiittisia lausuntoja, on mahdollista, että työnhakijat ymmärtävät väärin käytännöt opintojen ilmoittamisessa, eivätkä ilmoita muitakaan opintoja. Toisaalta työnhakija ei välttämättä osaa arvioida, ovatko hänen aloittamat opinnot avoimen korkeakoulun järjestämiä, vai esimerkiksi kesäyliopiston tai itse emoyliopiston/-ammattikorkeakoulun järjestämiä, jotka taas jäisivät lakiehdotuksen mukaan lausuttaviksi opinnoiksi. Nämä seikat saattavat johtaa ikäviin takaisinperintöihin, kun työvoimaviranomainen saa jälkikäteen tiedon käynnissä olleista opinnoista.

Lakiesityksessä kiitettävää on, että se vähentää työvoimaviranomaisen hallinnollista taakkaa, sillä omaehtoisten avointen korkeakouluopintojen tukemisen päätökset jäisivät tarpeettomiksi. Lisäksi asiakkaiden neuvominen sekä virkailijoiden perehdytys työttömyysturvan osalta yksinkertaistuisi

Yksi esityksen vaikutusarvion keskeisistä epävarmuuksista liittyy hallituksen puoliväliriihessä 2025 tekemään linjaukseen, jossa tutkinnon suorittaminen avoimilla korkeakouluopinnoilla tullaan myöhemmin mahdollistamaan. Tällä hetkellä avoimen väylän kautta siirtyy vuosittain tutkinto-opiskelijaksi noin 6 000 opiskelijaa. Määrä on nykyisin melko vähäinen, mikä rajoittaa mahdollista riskiä opintoetuksien korvautumisesta työttömyysetuudella.

5. Miten arvioitte tutkinnon suorittamista koskevan esityksen ja työttömien avoimen opiskelun helpottamisen yhteisvaikutuksia? Pidätekö todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus tulee kasvamaan merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin?

Työttömyysetuudella suoritettujen opintojen määrä tulisi todennäköisesti lisääntymään merkittävästi, joka lisäisi kuntien työttömyysturvan osuuksista koituvia kustannuksia. Opintotuen ja opintolainan käyttö tulisi mahdollisesti vähenemään, ja niiden luonne ensisijaisina tukina opintojen ajalle vähenisi. Koska työttömyysetuus on opintotukea suurempi, olisi tällä myös mahdollisia osaaikaista työllistymistä vähentäviä vaikutuksia.

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

6. Miten arvioitte, että tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta muuttaisi opintomaksuja

Ei lausuttavaa.

Niemelä Teemu
Rauman kaupunki